e-ISSN: 2587-1862 | filistin.org

FAD
FİLİSTİN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
NO. 13 (YAZ 2023)

BPS
BULLETIN OF PALESTINE STUDIES
NO. 13 (SUMMER 2023)

مجلة دراسات فلسطينية

כתב העת ללימודים פלסטיניים

DİZİNLER & VERİTABANLARI

INDEXES & DATABASES

EBSCO | CEEOL | ICI | DRJI | MLA | IA

İSAM | GOOGLE SCHOLAR | SIS | WORLDCAT | ASOS | INDEX ISLAMICUS

Alıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0)

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

SAYI BİLGİSİ

ISSUE INFORMATION

Filistin Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir.
Bulletin of Palestine Studies is a refereed international journal.

Yayın Türü | *Publication Type*
Uluslararası Süreli Yayın | *International Periodical*

Dergi yılda iki kez yayımlanır (yaz ve kış).
The Journal is published biannually (summer and winter).

e-ISSN: 2587-1862

Sayı (Mevsim Yıl) | *Number (Season Year)*
13 **(**Yaz 2023)| *13 (Summer 2021)*

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü | *Editor-in-Chief*
M. Mustafa KULU

Sayı Editörü | *Issue Editor*
Alaattin DOLU

Eposta| *Email*
bilgi@filistin.org, filistindergisi@gmail.com, mailto: gmail.filistin.org

Web adresi | *Web Address*
filistin.org | *journal.filistin.org* | dergipark.gov.tr/fiad

Makale Gönder | *Submit Article*
makalegonder.filistin.org | *submitarticle.filistin.org*

Yazışma Adresi | *Mailing Address*
Filistin Araştırmaları Dergisi Şükran Mahallesi, Mimar Muzaffer Cad.
121/236, 42200 Meram/ Konya

30 Haziran 2023

YAYIN KURULU

EDITORIAL BOARD

Alaattin DOLU
Doç. Dr, Kastamonu Üni., İnsan ve Toplum Bilimleri Fak., Tarih Böl.
Assoc. Dr., Kastamonu Univ., Faculty of Humanities and Social Sciences, Dep. of History
adolu@kastamonu.edu.tr, 0000-0002-6258-8335

Can DEVECİ
Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üni., Edebiyat Fak., Tarih Böl.
Asst. Prof. Dr., Erciyes Univ., Fac. of Literature, Dep. of History
candvc@gmail.com 0000-0002-2609-5365

Qader STEEH
Dr., Yunus Emre Enstitüsü, Ramallah Türk Kültür Merkezi,
Dr., Turkish Cultural Centre, Yunus Emre Institute
qadersteeh@gmail.com

M. Mustafa KULU
Arş. Gör., Selçuk Üni., İktisadi İdari Bilimler Fak., Uluslararası İlişkiler Böl.
Res. Asst., Selcuk Univ., Fac. of Economics and Administrative Sciences, Dep. of International Relations
mmkulu@gmail.com, 0000-0002-6625-3727

Selim TEZCAN
Doç. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üni., Sosyal ve Beşeri Bil. Fak., Tarih Böl.
Assoc. Dr., Social Sciences Univ. of Ankara, School of Humanities and Social Sci., Dep. of History
selimtez76@gmail.com, 0000-0002-6242-7232

İsme göre alfabetik sıralı | *Sorted by name alphabetically*
Ulaşılabiliyorsa, iletişim bilgilerinde sırasıyla eposta, ORCID, DergiPark ve Google Scholar ID'leri vardır. | *If provided, the contact information includes email, ORCID, DergiPark and Google Scholar IDs, respectively*.
Yayın Kuruluna yayinkurulu@filistin.org grup e-posta adresi ile ulaşabilir. | *The Editorial Board can be reached via editorialboard@filistin.org group e-mail address.*

BÖLÜM EDİTÖRLERİ

SECTION EDITORS

Uluslararası İlişkiler | *International Relations*
Tuğçe ERSOY CEYLAN
Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üni., Uluslararası İlişkilere Böl.
Assoc. Dr., *İzmir Democracy Univ., Dep. of International Relations*
tugce.ersoy@idu.edu.tr, 0000-0001-5478-3539

Modern Ortadoğu Tarihi | *Modern Middle Eastern History*
Ümmügülsüm POLAT
Doç. Dr., Hacı Bayram Veli Üni., Tarih Böl.
Assoc. Dr., *Hacı Bayram Veli Univ., Dep. of History*
polat.ummugulsum@hbv.edu.tr 0000-0003-0048-8467

Eskiçağ Tarihi | *Ancient History*
Selim ADALI
Doç. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üni., Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., Tarih Böl.
Assoc. Dr., Social Sciences Univ. of Ankara, School of Humanities and Social Sci., Dep. of History
selimferruh.adali@asbu.edu.tr 0000-0002-7980-0662

Yabancı Dil (Arapça-İbranice-İngilizce-Rusça-İspanyolca) |
Foreign Language (Arabic-Hebrew-English-Russian-Spanish)
Selim TEZCAN
Doç. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üni., Sosyal ve Beşeri Bil. Fak., Tarih Böl.
Assoc. Dr., Social Sciences Univ. of Ankara, School of Humanities and Social Sci., Dep. of History
selimtez76@gmail.com, 0000-0002-6242-7232

BİLİM DANIŞMA KURULU

SCIENTIFIC ADVISORY COMMITTEE

Ali BALCI, Prof. Dr., Uluslararası İlişkiler Böl., Sakarya Üni., Sakarya, Türkiye, <alibalci@gmail.com>
Ali MAHAFZAH, Prof. Dr., Dep. of History, The Univ. of Jordan, Amman, Jordan, <ali.mahafzah@ju.edu.jo>
Asuman GÖLPINAR, Dr.. Öğr., Marmara Üni., Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı İstanbul, Türkiye, @AsumanGlpnar, <golpinar@hotmail.com>
Ayşe Ömür ATMACA, Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Böl., Hacettepe Üni., Ankara, Türkiye, @omuratmaca, <oatmaca@hacettepe.edu.tr>
Ceyhun ÇİÇEKÇİ, Dr. Arş.Gör., Uluslararası İlişkiler Böl., Çanakkale Onsekiz Mart Üni., Çanakkale, Türkiye, @CeyhunCicekci, <ceyhun.cicekci@gmail.com>
Eldar HASANOĞLU, Doç. Dr., Fars Dili ve Edebiyatı Böl., Artuklu Üni., Mardin, Türkiye, @Eldar_Hasanoglu, <eldarhasanoglu@gmail.com>
Halil ERDEMİR, Doç. Dr., Uluslararası ilişkiler Böl., Celal Bayar Üni., Manisa, Türkiye, <uygula@yahoo.com>
Hasan Hüseyin GÜNEŞ, Doç. Dr., Tarih Böl., Bartın Üni., Bartın, Türkiye, hgunes@bartin.edu. <hasan.h.gunes@gmail.com>
Hatice PALAZ ERDEMİR, Prof. Dr., Tarih Böl., Celal Bayar Üni., Manisa, Türkiye, <haticeerdemir@yahoo.com.tr>
Işıl IŞIK BOSTANCI, Dr. Öğr. Üy., Tarih Böl., Mustafa Kemal Üni., Hatay, Türkiye, iibostanci@mku.edu.tr ibostanci@mku.edu.tr – <i.i.bostanci@gmail.com>
Ibrahim SLAIBI, Assistant Professor, Al Quds Univ., Palestine,Dep. of basic education, Fac. of Educational Science
İlhan ARAS, Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Böl., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni., Nevşehir, Türkiye, <ilhanaras@nevsehir.edu.tr>
Mahmoud YAZBAK, Prof. Dr., Dep. of Middle Eastern History, Univ. of Haifa, Haifa, Israel, <myazbak@univ.haifa.ac.il>
Muhammad Al-HIZMAWI, Prof. Dr., Dep. of History, Qatar Univ., Qatar, <mhizmawi@qu.edu.qa>
Mustafa GÜLER, Prof. Dr., Tarih Böl., Afyon Kocatepe Üni., Afyon Türkiye, <mguler@aku.edu.tr>
Özlem TÜR KÜÇÜKKAYA, Prof. Dr., Dep. of International Relation, Middle East Technical Univ., Ankara, Turkey, <tur@metu.edu.tr>
Philipp O. AMOUR, International Relations, Sakarya Univ., Turkey
Roberto MAZZA, Prof. Dr., Dep. of History, Univ. of Limerick, Limerick, Ireland, <roberto.mazza@ul.ie>
Selim Ferruh ADALI, Yrd. Doç. Dr., Tarih Böl., ASBÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., <selim.adali@asbu.edu.tr>
Şeyma AY ARÇIN, Doç. Dr., Turizm Rehberliği Böl., Pamukkale Üni., Denizli, Türkiye, <seymaay@gmail.com> LRDPYo8AAAAJ
Tuğçe ERSOY, Doç. Dr., Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı, Marmara Üni., İstanbul, Türkiye, @TugceErsoyTugce, <ersoytugce@gmail.com>
Yasemin AVCI, Prof. Dr., Tarih Böl., Pamukkale Üni., Denizli, Türkiye, <yavci@pau.edu.tr>

İsme göre alfabetik sıralı | Sorted by name

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

Takdim

Editorial

Alattin DOLU vii

ARAŞTIRMA MAKALELERİ

RESEARCH ARTICLES

Altın Kudüs'e Modern Nakîdalar

Modern Naqa'id for Jerusalem of Gold

Zafer CEYLAN 2-10

Takdim

Filistin Araştırmaları Dergisi'nin 13. sayısı Zafer Ceylan'ın "Altın Kudüs'e Modern Nakîdalar" başlıklı makalesiyle yayınlanmıştır. Ceylan çalışmasında Yahudi şeriatında Kudüs'ün Yahudiler için bir merkez olduğu iddiasıyla kullanılan, altın ve taşlardan yapılmış bir taç olduğu varsayılan Altın Kudüs teriminin 20. yüzyılda Arap ve Yahudi şairler tarafından kullanımını konu edinmektedir.

Derginin gelecek sayısı 2023 yılının sonunda yayınlanacak olup Filistin araştırmalarıyla ilgili özgün makalelerin 1 Kasım 2023 tarihine kadar gönderilmesini istirham ederiz.

Editör
Alaattin Dolu

E-ISSN: 2587-1862
filistin.org

FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi, no. 13 (Yaz 2023)

BPS- Bulletin of Palestine Studies, no. 13 (Summer 2023)

MAKALE

ARTICLE

Başlık | *Title*:
Altın Kudüs'e Modern Nakîdalar | Modern Naqa'id for Jerusalem of Gold

DOI: 10.34230/fiad.1266171

Yazar | *Author*, ORCID, Google Scholar ID:
Zafer CEYLAN, 0000-0003-2131-6787

Kaynakça | *Reference*:
Ceylan, Zafer. "Altın Kudüs'e Modern Nakîdalar." *Filistin Araştırmaları Dergisi*, no. 13 (2023): 2-10.
| Ceylan, Zafer. "Altın Kudüs'e Modern Nakîdalar" [Modern Naqa'id for Jerusalem of Gold]. *Filistin Arastirmalari Dergisi*, no. 13 (2023): 2-10.

Makale Türü | *Article Type*: Araştırma Makalesi | Research Article

Gönderilme Tarihi |*Submission Date*: 16.03.2023

Kabul Tarihi | *Acceptance Date*: 26.05.2023

Yayın Tarihi |*Publication Date*: 30.06.2023

DİZİNLER & VERİTABANLARI

INDEXES & DATABASES

EBSCO | CEEOL | ICI | DRJI | MLA | IA

İSAM | GOOGLE SCHOLAR | SIS | WORLDCAT | ASOS | INDEX ISLAMICUS

Tüm **Dizinler** | **All Indexes :** dizin.filistin.org

Alıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0)

Bu eser Creative Alıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır.

Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

Zafer CEYLAN *

ALTIN KUDÜS'E MODERN NAKÎDALAR[1]

Öz: *Altın Kudüs*, Yahudi şeriatı olarak adlandırılan Mişna'nın temellerini atan din adamı Rabbi Akiva ben Yosef (İ.S. 40-135)'in Talmud'da geçen anlatısındaki özel bir mücevher parçasına gönderme yapmak için kullanılan bir terimdir. Altın ve taşlardan yapılmış bir taç olduğu varsayılan Altın Kudüs, Kudüs şehrinin Yahudiler için bir merkez olduğunu temsil eden bir ikon olarak kullanılır.

Bu terim, sonrasında 1967 yılında İsrailli şair Naomi Shemer tarafından yazılan bir şiir için de başlık olarak kullanılır. Ancak şiirin önemi, 1967 yılının 15 Mayıs'ında (İsrail'in bağımsızlık, Filistin'in 'büyük felaket' gününde) Shuli Nathan tarafından bestelenerek yayınlanmasının ve İsrail'in kesin zaferiyle sonuçlanan Altı Gün Savaşı'nın hemen ardından ülkenin sanki ikinci bir ulusal marşıymış gibi sevilip benimsenmesinden ileri gelir. Şiir/şarkı o kadar büyük yankı uyandırmıştır ki karşı cephede yer alan Arap şairler de buna kayıtsız kalamamıştır. Âsî ve Mansûr Rahbânî kardeşlerin *Zehratu'l-Medâ'in* (Şehirlerin Çiçeği) ile Mahmûd Dervîş'in *fi'l-Kuds* (Kudüs'te) şiirleri, bu minvalde kaleme alınmış eserlerdir. Özellikle Rahbânî kardeşlerin şiiri, yine 1967 yılında, Altı Gün Savaşı'nın kaybedilmesinin hemen ardından kaleme alınması ve kısa bir süre sonra Feyruz tarafından bestelenerek şarkıya dönüştürülmesiyle büyük kitlelere ulaşmış ve "Altın Kudüs"e nazire olarak söylenegelmiştir.

Çalışmamızda incelemeye ve karşılaştırmaya tabi tuttuğumuz bu şiirler, taraflar arasında yapılan edebî atışmalar olarak yorumlanabilmesi sebebiyle modern dönemin modern nakîdaları olarak adlandırılabileceğimiz; sadece günümüz edebiyatında değil, günümüz siyasetinde de "öteki" kavramını anlayabilmek, böylece karşımızdakini eleştirirken ya da yererken onun öne sürdüğü argümanları kavrayarak karşı argümanlar üretebilmek için yararlanabileceğimiz örneklerdir.

Anahtar Kelimeler: Altın Kudüs, Rabbi Akiva, Naomi Shemer, Rahbânî Kardeşler, Mahmûd Dervîş

MODERN NAQA'ID FOR JERUSALEM OF GOLD

Abstract: *Jerusalem of Gold* is a term used to refer to a special piece of jewellery in the narrative of Rabbi Akiva ben Yosef (AD 40-135), the clergyman who laid the foundations of the Mishnah, which is called the Jewish Sharia in the Talmud. This precious jewel, presumed to be a crown made of gold and stones, is used as an icon representing the city of Jerusalem as a center for the Jews.

* *Dr. Öğr. Üyesi*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Arapça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı. e-Posta: zafer.ceylan@windowslive.com, ORCID ID: 0000-0003-2131-6787.

[1] Bu çalışma, 27-28 Ekim 2022 tarihlerinde Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesinde çevrimiçi düzenlenen "Geçmişten Günümüze Arap Şiirinde Kudüs Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Ayrıca çalışma içinde yer alan İbranice şiirin çevirisi ve Eski Ahit'le ilgili yorum, yönlendirme ve açıklamaları için Dr. Alper Sarıbaş'a çokça teşekkür ederim.

This term is also used as the title for a poem written by Israeli songwriter Naomi Shemer in 1967. However, the importance of the poem composed and published by Shuli Nathan on May 15, 1967 stems from the fact that it was loved and embraced as if it were the country's second national anthem, right after the Six-Day War, which resulted in Israel's decisive victory. The poem/song had such a great impact that the Arab poets on the opposite front could not remain indifferent to it. *Flower of Cities* by Assi and Mansour Rahbani brothers and *in Quds* by Mahmoud Darwish are poems written in this manner. In particular, the poem of the Rahbani Brothers, which was written in 1967, right after the loss of the Six-Day War, and a short time later was composed and converted into a song by Fairuz, reached large audiences and was sung as a naqa'id to "Jerusalem of Gold". These poems, which we have examined and compared in our essay, can be called as modern naqa'id of the modern period because they can be interpreted as literary exchanges between the parties. These are examples that we can use to understand the concept of "other" not only in today's literature, but also in today's politics, so that we can produce counter-arguments while criticizing the arguments put forward by the other side.

Keywords: Jerusalem of Gold, Rabbi Akiva, Naomi Shemer, Rahbani Brothers, Mahmoud Darwish

Giriş

el-Ḳuds mine'z̲-Z̲eheb / Yeruşalayim Şel Zahav / Altın Kudüs, Yahudi şeriatı olarak adlandırılan Mişna'nın temellerini atan din adamı Rabbi Akiva ben Yosef (İ.S. 50-135)'in Talmud'da geçen anlatısındaki özel bir mücevher parçasına gönderme yapmak için kullanılan bir terimdir. Otantik kaynaklara dayanılarak Akiva'nın gerçek bir hayat hikâyesinin yazılmasının muhtemelen mümkün olmadığı ve hayatı ile ilgili rivayetlere ihtiyatlı yaklaşmak gerektiği ifade edilse de[2] anlatıya göre fakir ve cahil bir çoban olan Rabbi Akiva, dönemin Kudüs'ünün en zengin üç Yahudi tüccarından biri olan Kalba Savua'nın kızı Rachel'le evlenir. Ancak Kalba Savua bu evliliğe karşıdır ve onları beş parasız bırakır. Kırk yaşından sonra kendini eğitime veren Rabbi Akiva, 12 yıllık zorlu bir eğitimin ardından kendi okulunu kurmuş, haham öğretilerine dayalı Yahudiliğin temellerini atmıştır. Yıllar sonra onu takip eden 24 bin öğrencisiyle birlikte geri döndüğünde kayınpederi Kalba Savua da onu saygın bir damat olarak kabul eder. Zor zamanlarda karısına bir gün ona alacağına dair sözünü verdiği Altın Kudüs takısını da karısına hediye eder.[3] Altın ve taşlardan yapılmış bir taç olduğu varsayılan Altın Kudüs, sonrasında Kudüs şehrinin Yahudiler için bir merkez olduğunu temsil eden bir ikon olarak kullanılagelir.

---

[2] Ömer Faruk Araz, "Rabbani Yahudiliğin Teşekkülü: Rabbi Yişmael ve Rabbi Akiva Ekolleri". *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, 3-1 (2019): 190.

[3] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Nahum N. Glatzer, "Akiva ben Yosef", *Encyclopedia Britannica*, son güncelleme 20 Ağustos, 2022, https://www.britannica.com/biography/Akiva-ben-Yoseph.; Louis Ginzberg, "Akıba Ben Joseph", *The Jewish Encyclopedia*, 1 (1947): 304-310; Gershom Bader, *The Jewish Spiritual Heroes*, New York: Pardes Publishing House, (1940): 150-152.

"Altın Kudüs" Teriminin Modern Dönemde Karşılığı

1967 yılının başlarında İsrailli şarkı sözü yazarı Naomi Shemer tarafından yazılan bir şiir için *Yeruşalayim Şel Zahav* (Altın Kudüs) teriminin başlık olarak kullanılması, terimin kendi içinde barındırdığı sembolik ifadelerden dolayı ilgiyle karşılanır. Ancak şiirin önemi, 1967 yılının 15 Mayıs'ında (İsrail'in bağımsızlık, Filistin'in 'büyük felaket / nekbe' gününde) dönemin Kudüs Belediye Başkanı Teddy Kollek tarafından düzenlenen şarkı festivalinde Shuli Nathan tarafından bestelenerek okunmasından ve yarışmada büyük bir beğeni toplayarak birinciliği elde etmesinden ileri gelir.

O dönemde Kudüs'ün Eski Şehir olarak adlandırılan bölümü Ürdün Haşimi Krallığı'nın kontrolü altındadır ve Yahudilerin buraya girmeleri kesinlikle yasaktır. Şarkının yayınlanmasından sadece üç hafta sonra Altı Gün Savaşı patlak verir. Yahudi halkının iki bin yıllık Kudüs'e dönme özlemini anlatan şarkı, bir anda İsrail Silahlı Kuvvetlerinin ve Yahudilerin moral marşına dönüşür. Şarkı o kadar çok beğenilir ki, İsrail'in kesin zaferiyle sonuçlanan Altı Gün Savaşı'nın hemen ardından ülkenin -Hatikva'nın ardından- neredeyse ikinci bir resmi ulusal marşı olarak kabul görür.

Kullanılan terimlerle Yahudi tarihine ve dinine birçok gönderme içeren şiirin Dr. Alper Sarıbaş tarafından İbraniceden yapılan çevirisi şu şekildedir:

Altın Kudüs	**ירושלים של זהב**
Dağ havası şarap gibi berrak	אוויר הרים צלול כיין
Etrafındaki çam kokusu	וריח אורנים
Alacakaranlığın esintisinde taşınır,	נישא ברוח הערביים
Eşliğinde çınlayan çanların.	עם קול פעמונים
Derin uykusunda ağaç ve taş	ובתרדמת אילן ואבן
Bir rüyada tutsak	שבויה בחלומה
Tek başına oturan şehir	העיר אשר בדד יושבת
Ve kalbinde – bir duvar	ובלבה חומה
Altın Kudüs	ירושלים של זהב
Işıktan ve bronzdan	ושל הנחושת ושל אור
Ben şarkılarının kemanıyım.[4]	הלא לכל שירייך אני כינור
Nasıl oldu da kuyular kurudu,	איכה יבשו בורות המים
	כיכר השוק ריקה

[4] Tevrat'ta כינור (kinor) sözcüğünün müzik aleti olarak karşılığı 'lir'dir. "*Babil ırmakları kıyısında oturup Siyon'u andıkça ağladık; çevredeki kavaklara lirlerimizi astık.*" (Mezmurlar, 137: 1-2) Ancak günümüzde 'keman'ın karşılığı olarak kullanılır.

Çarşı meydanı boş kaldı
Ve Eski Şehir'deki Tapınak Tepesi'nin
Kapısını aşındıran kimse kalmadı

İşte kaya mağaralarında
Rüzgârlar uğulduyor şimdi
Ve Eriha yolundan
Ölü Deniz'e gitmiyor tek bir kişi.

Altın Kudüs
Işıktan ve bronzdan
Ben şarkılarının kemanıyım

Sana şarkı söylemeye geldim bugün
Seni taçlarla süslemeye geldim.
Ben ki oğullarının en genciyim
En küçüğüyüm son şairlerinin.

Unutursam şayet seni,[5]
Altın Kudüs
Adın sonsuza dek yakacaktır dudaklarımı[6]
Öpücüğü gibi bir Seraf'ın.

Ah Altın Kudüs
Işıktan ve bronzdan
Ben şarkılarının kemanıyım.

ואין פוקד את הר הבית
בעיר העתיקה

ובמערות אשר בסלע
מיילולות רוחות
ואין יורד אל ים המלח
בדרך יריחו.

ירושלים של זהב
ושל הנחושת ושל אור
הלא לכל שירייך אני כינור

אך בבואי היום לשיר לך
ולך לקשור כתרים
קטונתי מצעיר בנייך
ומאחרון המשוררים.

כי שמך צורב את השפתיים
כנשיקת שרף
אם אשכחך ירושלים
אשר כולה זהב

ירושלים של זהב
ושל הנחושת ושל אור
הלא לכל שירייך אני כינור[7]

Naomi Shemer tarafından yazılan ve Shuli Nathan tarafından bestelenip söylenen bu şiir/şarkı, İsrail cephesinde o kadar büyük yankı uyandırmıştır ki, karşı cephede yer alan Arap şairler de buna kayıtsız kalamamıştır. Şarkı sözü yazarları Âsî (1923-1986) ve Mansûr Rahbânî (1925-2009) kardeşlerin *Zehratu'l-Medâ'in* (Şehirlerin Çiçeği) ile Filistinli şair Mahmûd Dervîş'in (1941-2008) *fi'l-Kuds* (Kudüs'te) şiirleri, bu minvalde kaleme alınmış eserlerdir.

[5] "*Ey Kudüs, seni unutursam, sağ elim kurusun.*" (Mezmurlar, 137: 5).
[6] "*Seni anmaz, Kudüs'ü en büyük sevincimden üstün tutmazsam, dilim damağıma yapışsın.*" (Mezmurlar, 137: 6).
[7] "ירושלים של זהב", son güncelleme 20 Ağustos, 2022, https://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=738&wrkid=1619.

Özellikle Rahbânî kardeşlerin şiiri, yine 1967 yılında, Altı Gün Savaşı'nın kaybedilmesinin hemen ardından kaleme alınması ve kısa bir süre sonra Âsî Rahbânî'nin de eşi olan Lübnanlı sanatçı Feyruz tarafından bestelenerek şarkıya dönüştürülmesiyle büyük kitlelere ulaşmış ve "Altın Kudüs"e nazire olarak söylenegelmiştir:

Kentlerin Çiçeği

Senin için dua ediyorum ey duanın kenti
Senin için ey evlerin zarafeti, kentlerin çiçeği
Dua ediyorum ey Kudüs, ey duanın kenti
Gözlerimiz sana yöneliyor her gün
Döneniyor tapınakların revaklarında
Kucaklıyor kadim kiliseleri
Silerek camilerin üzerine çökmüş hüznü
Ey İsrâ'nın gecesi, gökyüzüne çıkanların yolu
Gözlerimiz sana yöneliyor her gün
Ve ben dua ediyorum.

Ağlıyor mağaradaki çocuk ile annesi Meryem
Derbeder olanlar için
Evsiz kalmış çocuklar için
Karşı koyup da eşiklerde şehit düşenler için
Barışın vatanında şehit düştü barış
Eşiklere düştü adalet
Düştüğünde Kudüs
Yok oldu aşk,
Dünyanın kalbini vatan eyledi savaş
Ağlıyor mağaradaki çocuk ile annesi Meryem
Ve ben dua ediyorum.

İçim iman dolu, işte geliyor yükselen öfke
İşte geliyor yükselen öfke, hüzünleri atacağım
Geliyor her bir koldan,
Korkunun soylu atlarıyla geliyor
Geliyor Allah'ın taşkın yüzü gibi,
Geliyor, geliyor
Kapanmayacak kentimizin kapısı,
Ben dua etmeye gidiyorum
Çalacağım kapıları, kapıları açacağım

زهرة المدائن

لأجلك يا مدينة الصلاة أصلّي
لأجلك يا بهيّة المساكن يا زهرة المدائن
يا قدس يا مدينة الصلاة أصلّي
عيوننا إليك ترحل كل يوم
تدور في أروقة المعابد
تعانق الكنائس القديمة
وتمسح الحزن عن المساجد
يا ليلة الإسراء يا درب من مرّوا إلى السماء
عيوننا إليك ترحل كلّ يوم وإنّني أصلّي

الطفل في المغارة وأمّه مريم وجهان يبكيان
لأجل من تشرّدوا
لأجل أطفال بلا منازل
لأجل من دافع واستشهد في المداخل
واستشهد السلام في وطن السلام
وسقط العدل على المداخل
حين هوت مدينة القدس
تراجع الحبّ وفي قلوب الدنيا استوطنت الحرب
الطفل في المغارة وأمه مريم وجهان يبكيان
وإنني أصلّي

الغضب الساطع آتٍ وأنا كلي إيمان
الغضب الساطع آتٍ سأمرُّ على الأحزان
من كل طريق آتٍ بجياد الرهبة آتٍ
وكوجه الله الغامر آتٍ آتٍ آتٍ
لن يقفل باب مدينتنا فأنا ذاهبة لأصلّي
سأدقّ على الأبواب وسأفتحها الأبواب
وستغسل يا نهر الأردن وجهي بمياه قدسية
وستمحو يا نهر الأردن آثار القدم الهمجية
الغضب الساطع آتٍ بجياد الرهبة آتٍ
وسيهزم وجه القوّة

Yüzümü kutsanmış suyunla yıkayacaksın
Ey Ürdün Nehri
Ey Ürdün Nehri, sileceksin barbarlığın izlerini
Geliyor yükselen öfke,
Korkunun soylu atlarıyla geliyor
Yenilecek elbet gücün kudreti

Ev bizim, Kudüs bizim
Kendi ellerimizle geri getireceğiz
Kudüs'ün görkemini
Kendi ellerimizle gelecek Kudüs'e barış.

البيت لنا والقدس لنا
وبأيدينا سنعيد بهاء القدس
بأيدينا للقدس سلام آتٍ[8]

Shemer tarafından kaleme alına *Yeruşalayim Şel Zahav* (Altın Kudüs) şiiri, içinde barındırdığı *Tapınak Tepesi*, *Eriha* ve *Seraf* gibi sözcüklerle nasıl ki Yahudi tarihinden izler taşıyor, *Mezmurlarda* geçen Yahudi anlatılarına göndermelerde bulunuyorsa Rahbânî kardeşlerin kaleme aldığı *Zehratu'l-Medâ'in* (Şehirlerin Çiçeği) şiiri de hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar için kabul görmüş dini anlatılara ve Kudüs kentinin Arap geçmişine bir o kadar göndermede bulunur. Rahbânî kardeşlerin Hıristiyan Arap oluşu, şiirde Hz. Meryem ve oğlu Hz. İsa'ya yer vermelerinin yanı sıra Hz. Muhammed'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürülmesine değinilerek Kudüs'ü "İsrâ'nın gecesi ve gökyüzüne çıkanların yolu" olarak nitelendirmeleri, İbranice şiire bir nazire olarak okuyabileceğimiz bu şiiri daha farklı bir boyuta taşır.

Mahmûd Dervîş'in, bu şiir/şarkılardan çok daha sonra, ilk baskısı 2004 yılında yapılan *La Ta'tezir ammâ Fa'alt* (Yaptıklarından Dolayı Özür Dileme) şiir toplamı içerisinde yer alan *fi'l-Kuds* (Kudüs'te) adlı şiirinde de Altın Kudüs kavramına bir gönderme yapıldığını söyleyebiliriz:

Kudüs'te
Kudüs'te, yani eski surların orada,
Yürüyorum bir zamandan başka bir zamana.
Yolumu gösterecek bir hatıram yok. Peygamberler
Mukaddesin tarihini paylaşıyorlar burada…
Göğe çıkıyorlar
Ve daha az umutsuzluk
daha az hüzünle dönüyorlar.
Zira iki kutsal geliyor şehre: Barış ve aşk.

في القدس
في القدس، أعني داخلَ السُّور القديم،
أسيرُ من زَمَنٍ إلى زَمَنٍ بلا ذكرى تُصوّبُني.
فإن الأنبياءَ هناك يقتسمون تاريخَ المقدَّس
يصعدون إلى السماء
ويرجعون أقلَّ إحباطاً وحزناً
فالمحبَّةُ والسلام مُقَدَّسَان وقادمان إلى المدينة.

كنت أمشي فوق مُنْحَدَرٍ وأَهْجِسُ:

[8] Şîrîn Âdil, *el-Feyrûzîyye*, (Kahire: Dâru Nahdat Mısr li'n-Neşr 2014), 379-380.

Bayır aşağı yürürken konuşuyorum kendi kendime:
Neden ihtilaftadır rivayetçiler
ışığın bir taşa dair sözleri hakkında?
Işığı cılız bir taştan mı çıkıyor yoksa savaşlar?
Uykumda yürüyorum.
Bakışlarımı dikiyorum rüyamda.
Arkamda kimseyi görmüyorum.
Önümde kimseyi görmüyorum.

Bütün bu ışık benim.
Yürüyorum. Hafifliyorum. Uçuyorum
Ve tecelli ediyorum başkasında.
Kelimeler otlar gibi yeşeriyor
İşaya'nın peygamber ağzında:
"İman etmezseniz emin olmazsınız."

Bir başkasıymışım gibi yürüyorum. Yaram
Beyaz bir İncil gülü. Ellerim haç üstünde
Dünyayı taşıyan iki güvercin.
Yürümüyorum, uçuyorum
ve tecelli ediyorum başkasında.

Mekânsız, zamansız. Öyleyse ben kimim?
Ben, ben değilim miracın varlığında.
Fakat kendi kendime
Konuşuyorum:
Yalnızca Muhammed Peygamber
Konuşuyor Fasih Arapçayı.
"Sonra?" Sonra mı? Bir kadın asker bağırıyor:
Yine mi sen? Öldürmemiş miydim ben seni?
Diyorum ki:
Öldürdün, ama unuttum ölmeyi, senin gibi.[9]

كيف يختلف الرُّواةُ على كلام الضوء في حَجَرٍ؟
أَمِنْ حَجَرٍ شحيحِ الضوء تندلعُ الحروبُ؟
أسير في نومي. أحملق في منامي.
لاأرى أحداً ورائي. لا أرى أحداً أمامي.

كُلُّ هذا الضوءِ لي. أَمشي. أخفُّ. أطيرُ
ثم أصير غيري في التَّجَلِّي.
تنبُتُ الكلماتُ كالأعشاب
من فم أشعياالنَّبَوِيّ:
إنْ لم تُؤْمنوا لن تَأْمَنُو

أَمشي كأنِّي واحدٌ غيْري.
وجُرْحي وَرْدَةٌ بيضاءُ إنجيليَّةٌ.
ويدايَ مثل حمامتَيْنِ على الصليب
تُحلِّقان وتحملان الأرضَ
لا أمشي، أَطيرُ، أَصيرُ غَيْري في التجلِّي.

لا مكانَ و لا زمان . فمن أَنا؟
أنا لا أنا في حضرة المعراج.
لكنِّي أُفكِّرُ:
وَحْدَهُ، كان النبيّ محمّدٌ
يتكلّمُ العربيَّةَ الفُصْحَى.

وماذا بعد؟ ماذا بعد؟
بصاحت فجأة جنديّةٌ
هُوَ أنتَ ثانيةً؟ ألم أَقتُلْكَ؟
قلت: قَتَلْتني...
ونسيتُ، مثلك، أن أموت[10]

Dervîş'in kaleme almış olduğu şiirinin ikinci bölümünde geçen "*Neden ihtilaftadır rivayetçiler / ışığın bir taşa dair sözleri hakkında? / Işığı cılız bir taştan*

[9] Şiirin çevirisi Prof. Dr. Mehmet Hakkı Suçin'e aittir.
[10] Mahmûd Dervîş, *La Ta'tezir ammâ Fa'alt*, (Beyrut: Riyâd er-Reyyis li'l-Kitâb ve'n-Neşr, 2004), 47-48.

mı çıkıyor yoksa savaşlar?" beyitleri de bu bağlamda okunabilecek bir mesaj barındırmaktadır. Ayrıca Kudüs'ün VI. yüzyılda inşa edilen ancak 1541 yılında mühürlenip kapatılmış olan Altın Kapı (Bâbu'z-Zehebî) adında Kudüs'ün Eski Şehri'ne doğu yakasından erişim sağlanan bir kapısı olduğunu da bilmek gerekir. Yahudi geleneğinde Mesih'in Kudüs'e bu kapıdan gireceğine inanılır. Eski Şehrin surlarına vuran güneş ışıklarıyla bu surların altın gibi parıldıyor olması da Altın Kudüs kavramı için bize bir fikir verebilir. Dolayısıyla Mahmûd Dervîş'in uzun sürgün yıllarından sonra ilk kez Kudüs'e gittiğinde kaleme aldığı bilinen bu şiiri için imgeleminde bu metaforların yer ettiğini söylemek yanlış olmaz.

Sonuç

Bir şairin nazmettiği şiire karşı cevap olarak bir başka şairin aynı vezin ve kafiyeye bağlı kalarak yazdığı şiir, Arap edebiyatında *naḳîḍa* (/ النقيضة النقائض) olarak adlandırılır. Emeviler döneminde ortaya çıkan bu şiir türünde şairler, kendilerini ve kabilelerini üstenci bir dille överken karşısındaki rakibini ve kabilesini yermek, aşağılamak ve söylediklerini çürütmek için uğraş verirler. Çalışmamızda yer verdiğimiz ve modern dünyanın modern naḳîḍaları olarak adlandırılabilecek bu şiirler, sadece günümüz edebiyatında değil, günümüz siyasetinde de «öteki» kavramını anlayabilmek, böylece karşımızdakini eleştirirken onun öne sürdüğü argümanları kavrayarak karşı argümanlar üretebilmek için yararlanabileceğimiz örneklerdir. Filistin-İsrail özelinde yaşanan siyasi ve kültürel çatışmalar tek taraftan bakılamayacak kadar derin ve karmaşıktır. Edebi ve kültürel bağlamda yapılacak çözümlemeler, siyasi tutum ve davranışlara yol gösterebilecek boyuta taşınabilir. Dolayısıyla bu tarz çalışmaların disiplinlerarası bağlamda lisansüstü düzeyde daha çok çalışılmaya ve incelenmeye ihtiyacı vardır.

Kaynakça

Âdil, Şîrîn. *el-Feyrûzîyye*. Kahire: Dâru Nahdat Mısr li'n-Neşr, 2014.

Araz, Ömer Faruk. "Rabbani Yahudiliğin Teşekkülü: Rabbi Yişmael ve Rabbi Akiva Ekolleri". *Kocaeli İlahiyat Dergisi*. 3/1 (2019): 185-202.

Bader, Gershom. *The Jewish Spiritual Heroes*. New York: Pardes Publishing House, 1940.

Dervîş, Mahmûd. *La Ta'tezir ammâ Fa'alt*. Beyrut: Riyâd er-Reyyis li'l-Kitâb ve'n-Neşr, 2004.

Ginzberg, Louis. "Akıba Ben Joseph", *The Jewish Encyclopedia*, 1/1947: 304-310

Glatzer, Nahum N. "Akiva ben Yosef". *Encyclopedia Britannica*, Mart 2022. [https://www.britannica.com/biography/Akiva-ben-Yoseph.]

"ירושלים של זהב". Son güncelleme 20 Ağustos, 2022. https://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=738&wrkid=1619.